

לך רד - לך עלה

וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵּךְ רֵד כִּי שָׁחַת עֲמֻךְ אֲשֶׁר הָעֲלִיתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: (שמות לב ז).¹

וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵּךְ עֲלֵה מִזֶּה אֲתָה וְהָעָם אֲשֶׁר הָעֲלִיתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֶל הָאֶרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם לֵאמֹר וְלֵיעָקֹב לֵאמֹר לְזֶרְעֶךָ אֶתְנַנָּה: (שמות לג א).²

שמות רבה פרשה כח סימן ג'

"וישב משה את דברי העם אל ה'". אותה שעה בקש הקב"ה ליתן להם את התורה ולדבר עמם, והיה משה עומד. אמר הקב"ה: מה אעשה מפני משה? אמר ר' לוי: משל למלך שבקש לעשות אפיטגמטא חוץ מדעתו של אפרכוס. אמר לו: עשה דבר פלוני. אמר לו: כבר נעשית. ושוב אמר לו: לך קרא לפלוני סינקליטקוס ויבא עמך. עד שהוא הולך עשה המלך מה שביקש. כך ביקש הקב"ה ליתן עשרה דברות. היה משה עומד מצדו. אמר הקב"ה: אני גולה להם את הרקיע ואומר: "אנכי ה' אלהיך" והם אומרים: מי אמר הקב"ה או משה? אלא ירד משה ואח"כ אני אומר: "אנכי ה' אלהיך". כך אמר הקב"ה למשה: "לך אל העם וקדשתם היום ומחר וכבסו שמלותם". א"ל: כבר הקדשתים שנאמר: "כי אתה העדותה בנו לאמר וגו'". אמר לו: לך רד ועלית אתה ואהרן עמך. עד שמשוה יורד נגלה הקב"ה, שנאמר: וירד משה אל העם, מיד: "וידבר אלהים".³

שמות רבה פרשה מב סימן א'

"וידבר ה' אל משה לך רד". ר' תנחומא בר אבא פתח: "נשיאים ורוח וגשם אין" (משלי כה יד).⁵ מי שהוא אומר ליתן מתנה לחבירו ואינו נותנה למה הוא דומה? לנשיאים ורוח ולברקים שהם באים וגשמים אינם יורדין. זה היה דור המדבר, כשהיו בסיני, היו ס' רבוא של זקנים וכן של בחורים וכן של נערים וכן של נשים.⁶ כיון שבאו לסיני וקבלו עליהם מלכותו של הקב"ה וענו כולם קול אחד ואמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע, הרי קול שהיה קול. כיון שבאו למדבר עברו על ה"כל" ושחתו מעשיהם.⁷ כיון שראה הקב"ה כן, אמר למשה: "לך רד כי שחת עמך", ואין שחת אלא שחבלו מעשיהם, כמו שאתה אומר: "שחת לו לא בניו מומם" (דברים לב ה).⁸

שמות רבה פרשה מב סימן ב

¹ אין זה "לך רד" הראשון שנאמר למשה. כבר קדם לו "לך רד" של מעמד הר סיני: "ויאמר אלי ה' לך רד ועלית אתה ואתה עמך וההגנים והעם אל יהרסו לעלת אל ה' פן יפרץ בם" (שמות יט כד). אלא ששם: "לך רד ועלית", ירידה ועליה לצידה, ירידה צורך עליה או צורך התגלות. ואילו כאן, ירידה ממש, אל העגל והמחולות, אל העם שכשל, ששחת והכזיב. ועוד השווה "לך רד" זה עם שניית הסיפור בספר דברים פרט ט פסוק יב: "ויאמר ה' אלי: קום רד מהר מזה" – ירידה מהר.

² אבל גם "לך עלה" יש בפרשתנו. אמנם לא בסמוך לירידה כבמעמד הר סיני, אך לא ברחוק רב. מיד לאחר תום המגפה ועוד לפני הלוחות השניים, לפני ההתגלות בנקרת הצור, לפני יג' המידות, לפני ירידת משה מההר בשנית ביום הכיפורים. "לך עלה" בעוד הדם חם, "לך עלה" שאינו מעיד על סליחה וריצוי שלמים: "לך עלה מזה אתה והעם אשר העלית מארץ מצרים". "לך עלה" של כורח המציאות, של הצורך הבלתי נמנע לקום משבר העגל ושברי הלוחות ולהמשיך במסע הארוך והקשה של חירות, אמונה ונחלה.

³ לפני שנגיע ל"לך רד" ו"לך עלה" של פרשתנו, נעשה תחנת ביניים ב"לך רד ועלית" של מתן תורה. ירידה זו של משה היא לצורך ההתגלות הישירה של הקב"ה, לשם מימוש הקשר הבלתי אמצעי עם בני ישראל. "וישקני מנשיקות פיהו". וכבר הארכנו במדרש נאה זה בדברינו [התגלות ופשרה](#) בחג השבועות. השליח מסתלק לרגע, אך מיד עולה וחוזר ותופס את מקומו, עוד במהלך מעמד הר סיני עצמו, ככתוב: "דבר אתה עמנו ונשמעה ואל ידבר אתנו אלהים פן נמות" (שמות כ טו). אי אפשר בלי השליח. רק את שתי הדברות הראשונות שמענו מפי הגבורה.

⁴ סימנים א-ו בשמות רבה פרשה מב דנים באריכות בדרשות השונות על "לך רד כי שחת עמך" שרק מקצתן נביא להלן. מאד מומלץ לקרוא מדרשים אלה במקור! ואנחנו קצרנו ושינינו קצת מהסדר על מנת לשזור אותם בהשתלשלות שגראית לנו.

⁵ כדרכם, מביאים הדפוסים רק חלק מהפסוק. המדרש דורש את פסוקים יד-טו במלואם: "נשיאים ורוח וגשם אין איש מתהלל בַּמַּתַּת שְׁקָר: בְּאֶרֶץ אֲפִים: פֶּתַח קֶצֶין וְלָשׁוֹן רִכָּה תִשְׁבֵּר גְּרָם".

⁶ סה"כ 2,400,000 יוצאי מצרים!

⁷ הקול שראה את הקולות ואמר: "כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע" לא התקיים. יש כאן משחק של הגיית המילים וחילופי קול בכל. ויתכן שמשחקי צליל אלה הטעו גם את המעתיקים והמלבה"דים ונפלו שיבושים גם במדרש עצמו, וצריך להיות: "הרי קול שהיה כל", או "הרי כל שהיה קול".

⁸ ראה רש"י על הפסוק שם, בעקבות התרגום: "מומם של בניו היה ולא מומר". לעניינינו, לך רד כאן הוא מתון ואולי אפילו צפוי. בני ישראל חטאו ואין עוד טעם להמשיך וללמוד תורה למעלה כשמעמד הר סיני והברית הופרו למטה. אין כאן כעס על משה או כדומה. פשוט עובדה ואולי אפילו צפויה. ראה בהמשך שמות רבה בסימן ה להלן: "אתה רואה ראייה אחת ואני רואה שתי ראיות".

"לך רד" - אמר לו: ריבון העולם, אתמול אמרת לי: "ועלית אתה ואהרן עמך" (שמות יט כד) וכן: "ואל משה אמר עלה אל ה' (כד א), וכאן אתה אומר: "לך רד"? אמר לו: לא בשביל כבודך אתה עולה לכאן, אלא בשביל כבוד בני. אמרתי לזקן שלהם: "והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו" (בראשית כח יב) - מהו "בו"? אלא כך אמרתי לו: כשיהיו בניך צדיקים, הם מתרוממים בעולם ועולים, וכן שלוחיהם מתעלים עמהם. וכשהם יורדים, הם ושלוחיהם בירידה. "לך רד" - למה? "כי שחת עמך" - אמר לו: הואיל וחטאו, אתה והם בירידה.⁹

ויקרא רבה פרשה כט ב

"ויחלום והנה סולם מוצב ארצה ... והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו" - ר' ברכיה ור' חלבו בשם ר' שמעון בן מנסיא משום ר' מאיר: הראהו שרה של בבל עולה ויורד, ושל מדי עולה ויורד, ושל יוון עולה ויורד, ושל אדום עולה ויורד. אמר לפניו: ריבון העולמים כשם שיש לאלו ירידה כך יש לי ירידה? אמר לו הקב"ה: "אל תחת" - עלה, שאתה עולה ואין אתה יורד. ואעפ"כ נתיירא ולא עלה. ... ר' מאיר היה דורש: "בכל זאת חטאו עוד ולא האמינו בנפלאותיו" (תהלים עח לב) - מדבר ביעקב שלא האמין ולא עלה. אמר לו הקב"ה: יעקב, אילו האמנתה ועליתך שוב לא היית יורד.¹⁰

שמות רבה פרשה מב סימן ד

אמר ר' יצחק: בשעה שאמר לו הקב"ה: לך רד, חשכו פניו של משה ונעשה כסומא מן הצרות, ולא היה יודע מאיזה מקום לירד. והיו מלאכי השרת מבקשים להורגו. אמרו: הרי השעה להורגו! ידע הקב"ה מה המלאכים מבקשים לעשות לו. מה עשה הקב"ה? א"ר ברכיה בשם ר' חלבו בשם רב חנן בר יוסף בשם ר' אבא בר אביבו: פתח לו הקב"ה פשפש מתחת כסא כבודו ואמר: לך רד, שנאמר: "ויאמר ה' אלי קום רד מהר מזה" (דברים ט יב).¹¹

מסכת ברכות דף לב עמוד א

"ויודבר ה' אל משה לך רד", מאי לך רד? אמר רבי אלעזר, אמר לו הקב"ה למשה: משה, רד מגדולתך! כלום נתתי לך גדולה אלא בשביל ישראל, ועכשיו ישראל חטאו - אתה למה לי? מיד תשש כחו של משה ולא היה לו כח לדבר. וכיון שאמר: "הרף ממני ואשמידם", אמר משה: דבר זה תלוי בי - מיד עמד ונתחזק בתפלה ובקש רחמים.¹² משל, למלך שכעס על בנו והיה מכהו מכה גדולה, והיה אוהבו יושב לפניו ומתירא לומר לו דבר. אמר המלך: אלמלא אוהבי זה שיושב לפני הרגתיך! אמר (האוהב): דבר זה תלוי בי - מיד עמד והצילו. "ועתה הניחה לי ויחר אפי בהם ואכלם" - אמר רבי אבהו: אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו; מלמד, שתפסו משה לקב"ה כאדם שהוא תופס את חברו בבגדו, ואמר לפניו: ריבוננו של עולם, אין אני מניחך עד שתמחול ותסלח

⁹ כאן הדברים נעשים קשים יותר: "אתה והם בירידה". ובשמות רבה מא ז: "ירידה היא לך". ובסימן ג שם: "לך רד - א"ר ברכיה בשם ר' שמואל בר נחמן: נתנדה משה ונזעף. ואין רד אלא נידוי". הקישור שהמדרש עושה עם "לך רד ועלית" של מעמד הר סיני אינו בטובתו של משה. מסתבר למפרע שהעלייה שהייתה למשה שם, לא הייתה אלא בשביל בני ישראל. ועכשיו שחטאו כאילו בטלה. "כשזכו ונתעלו אתה נתעלית עמהם, עכשיו שחטאו הם בירידה אף אתה לך - בהם אתה תלוי" (פסיקתא רבתי כי תשא). לכאורה, נעשה כאן עוול גדול למשה. במדרש הראשון ראינו ש"לך רד" של מעמד הר סיני הוא משום שהקב"ה ביקש לדבר ביחידות עם בני ישראל ולשם כך הוא מסלק את משה, ועכשיו שחטאו הוא מגלגל את האחריות עליו?! איפה כאן הצדק? "אנכי ולא תעשה מפי הגבורה שמענום" (מכות כד ע"א), כולם שמעו את "אנכי ה' אלהיך" מפי הגבורה, לא רק משה.

¹⁰ אזכור "הזקן" במדרש הקודם - הוא יעקב אבינו, מביא אותנו למדרש זה שכבר הארכנו לדון בו בדברינו [סולם - סמל יעקב](#) בפרשת ויצא. מדרש שמות רבה לעיל סוגט במשה באמצעות דמותו של יעקב ומזכיר למשה שכל העליות והירידות של שלוחי עם ישראל הם אך ורק בזכות או בחובת הציבור שהם שלוחיהם. הציבור הם בני ישראל - בני יעקב. זו משמעות חלום סולם יעקב בעיני שמות רבה לעיל. אבל מדרש ויקרא רבה מדבר בחובתו של "אותו זקן", הוא יעקב שלא העז ולא עלה בסולם. ובשל כך באו על בניו, וממילא גם על שלוחיהם, כל אותן עליות ומורדות. חיבור שני מדרשים אלה הוא נושא מרתק וכל אחד מוזמן לעשות את החיבור, כפי הבנתו

¹¹ אם לא קדרו פניו וחשכו עיניו מהירידה על משה עד כאן, הנה מדרש נוסף המתאר את ירידתו הקשה של משה עד שנעשה "סומא מן הצרות" (סומא חשוב כמת, נדרים סד ע"ב). השווה מדרש זה עם הגמרא בשבת פח ע"ב גם שם מנסים המלאכים לפגוע במשה שבא ליקח את התורה. אך שם הקב"ה אומר לו שיחזיק בכסא הכבוד ופורש עליו את עננו ואילו כאן הקב"ה ממחר להורידו באיזה פשפש צדדי מתחת לכסא כבודו. ראה גם תורה תמימה שמות פרק לב הערה יב שמדגיש את המהירות שבה נצטווה משה לרדת. והיכן נזכרת מהירות זו? בספר דברים, בעת שמשה משחזר ואולי מפנים את מה שאירע!

¹² שוב גם כאן, ירידה גדולה למשה ועל משה. הכושי (בעלה של הכושיית) עשה את שלו - הכושי יכול ללכת. תודה משה על כל מה שעשית, עכשיו כבר אין צורך בך! "אתה למה לי?". ועדיין לא הבאנו את המדרשים על "כי שחת עמך" - עמך ולא עמי" שהקב"ה כביכול מתנער מבני ישראל ואומר שהם העם של משה. ראה לדוגמה, שמות רבה מב ו על הערב רב שמשה הסכים לצרף ביציאת מצרים. ואנו חוזרים ושואלים: מדוע צריך לפגוע במשה כל כך? מדוע כבר אין בו צורך? הנה יש בו צורך! רק אמר הקב"ה: "הרף ממני ואשמידם" וכבר חוזר משה לתפקד ותשות כוחו נעלמה כלא הייתה.

להם. "ואעשה אותך לגוי גדול" - אמר רבי אלעזר: אמר משה לפני ה' קב"ה: ריבונו של עולם, ומה כסא של שלש רגלים (האבות) אינו יכול לעמוד לפניך בשעת כעסך, כסא של רגל אחד על אחת כמה וכמה! ולא עוד, אלא שיש בי בושת פנים מאבותי. עכשיו יאמרו: ראו פרנס שהעמיד עליהם, בקש גדולה לעצמו ולא בקש עליהם רחמים.¹³

שמות רבה פרשה מב סימן ב

התחיל הקב"ה ליתן למשה שבילים שביקש עליהם רחמים, מניין? אמר ר' יוחנן: למעלה כתוב "לך רד" ואחר כך הוא אומר: "ויאמר ה' אל משה ראיתי את העם הזה", ואין אמירה אלא לשון רך, כאדם שיש בלבו על חברו והוא מבקש להתפייס לו והוא אומר לו: אמור לי, מה עשיתי לך שכן עשית? כיון ששמע משה מן הקב"ה דברים רכים, התחיל מבקש עליהם רחמים, שנאמר: ויחל משה וגו'.¹⁴

שמות רבה פרשה מב סימן ה

"לך רד" - א"ר אבין: א"ל הקב"ה למשה: אל ירע לך על שאמרתי לך: לך רד מכאן! שהרי ב' או ג' פעמים כביכול ירדתי מן השמים לארץ בשביל לראות בקלקלת הבריות, שנאמר: "ויירד ה' לראות את העיר ואת המגדל... הבה נרדה" (בראשית יא ה-ז), "ארדה נא ואראה הכצעקתה הבאה אלי עשו" (שם יח כא), אף אתה לך רד, דיו לעבד להיות שוה לקונו!¹⁵

מדרש תנחומא פרשת כי תשא סימן כו

"וידבר ה' אל משה לך רד וגו' " - זה שאומר הכתוב: "כִּי אֶעֱלֶה אֶרְכָּה לָךְ וּמִמְכוֹתֶיךָ אֶרְפָּאךְ" (ירמיה ל יז) - מהו ממכותיך ארפאך? אמר ר' יהושע בן לוי: כשחטאו בעגל, חטאו על ידי אהרן, שאמר להם: למי זהב. וכשנתרצה הקב"ה ובקש להודיען שאין בלבו כלום בעגל, נתרצה על ידי אהרן שנאמר: "ויאמר אל אהרן קח לך עגל בן בקר לחטאת וגו' " (ויקרא ט ב). ואף במשה ב"לך רד" כעס עליו וב"לך עלה" נתרצה. אמר הקב"ה: בלשון שהשפילתי אותך בו בלשון אני מעלה אותך. שנאמר: (שמות לג) לך עלה מזה.¹⁶

רש"י שמות פרק לג פסוק א

¹³ לא יכולנו שלא להביא מדרש זה בשלמותו. מה שנוגע לנושא שלנו הוא שכל העמידה האיתנה של משה כלפי הקב"ה "כאדם שהוא תופס את חברו בבגדו", באה לאחר דבריו הקשים של הקב"ה: אתה למה לי? מסתבר שהקב"ה כביכול צריך את משה. בני ישראל צריכים את משה. מלאכי אלהים - הנביאים, השליחים, רועי הצאן - עולים ויורדים, יורדים ועולים כי אין להם תחליף, כי שני הצדדים שלרגע קצר, בשתי הדברות הראשונות, עמדו פנים אל פנים, עדיין זקוקים לשליח העומד בינותם. ומתוך הירידות הגדולות שלו (והירידות עליו) הוא עולה ומתעלה. ויש עוד מדרשים השייכים לאסכולה הקשה של "לך רד" ולא נוכל להביא את כולם. ראה בפרט המדרש בשמות רבה מב א: "לך רד - בזעף. באותה שעה דבר הקב"ה כנגדו דברים קשים". ושם משה מתגבר ומתאווש בלי רמזים מהקב"ה: "אמר משה: אם אני מניח את ישראל וארד, אין להם תקומה לעולם. איני זז מכאן עד שאבקש עליהם רחמים". משה מסרב לפקודה "לך רד" לפחות לרגע. ראה פשט המקרא, פרק לב פסוקים ז-יד.

¹⁴ מדרש זה מסמן "שינוי מגמה" ומציג טון הרבה יותר פייסי למילים: "לך רד". ומפיוס זה נעלה ונגיע בהדרגה גם ל"לך עלה".
¹⁵ ראה הנוסח במקבילה במדרש תנחומא כי תשא סימן כא: "לך רד, א"ל הקב"ה למשה: אני כבר גרמו לי הבריות לירד מכאן ולראות בקלקולי, שנאמר: וירד ה' לראות את העיר וגו', הבה נרדה, ארדה נא ואראה, ואף אתה לך רד. דיו לעבד להיות כרבו". הרי לך שירידה איננה דבר חמור והקב"ה עצמו נזקק לה. ודווקא על רקע דברים מפויסים אלה של הקב"ה למשה, נראה המשך המדרש שם מפתיע: "כיון שראה משה כן אמר: אין סליחה! ידע הקב"ה מה בלבו של משה וקרא אותו לפייסו אמר: לא אמרתי לך עד שאתה בסנה מה שעתידין לעשות שנאמר: ויאמר ה' ראה ראיתי (שמות ג). אמר הקב"ה למשה: אתה רואה ראה אחת ואני רואה שתי ראיות. אתה רואה אותם באים לסיני ומקבלים תורתך, ואני רואה אותם שאבוא לסיני ליתן להם את התורה... שהן מתבוננין בו ויומטים אחד מהן ומכעיסים אותי בו". כאילו משה לא הבין את דברי הקב"ה (במדרש) שהוא עצמו כבר ירד מספר פעמים ופירש ירידה זו באופן לא נכון.

¹⁶ ובהמשך המדרש שם: "דבר אחר: לך עלה מזה - מה כתיב למעלה מן הענין? ויפן וירד משה. כשעשו אותו מעשה וירד משה מן ההר וקרבו אל המחנה וראה את העגל שעשו... מיד ויחר אף משה וישלך מידו (את הלוחות)... לאחר שבער את העגל ואת עובדיו בא לו אצל הקב"ה בתחנונים ובבקשה, שנאמר: וישב משה אל ה' ויאמר אנא חטא וגו' ועתה אם תשא וגו'. ויאמר ה' אל משה מי אשר חטא לי וגו' ועתה לך נחה וגו' וביום פקדי ופקדתי, הריני יושב עליהם בדין ביום הכפורים ומזכה את הזכאי ומחייב את החייב... כיון שדן וגמר את הדין אמר: ריבון העולם, הרי העגל והרי עובדיו כבר בערתים, שמא בלבן על עמך כלום? א"ל: לך עלה מזה, אמר שלמה: הגו סיגים מכסף וגו' (משלי כה) ושלחתי לפניך מלאך וגו' אל ארץ זבת חלב וגו'". "לך עלה" הוא ריצוי ותיקון של "לך רד", הוא הוצאת הסיגים מהכסף. ועל המוטיב המסיים את המדרש "בלשון שהשפילתי אותך, אני מעלה אותך", יש דרשות רבות שכנראה מכוונות לפרנסי הדור ואולי גם ל"תופשי תורה ושררה". ראה למשל אבות דרבי נתן נוסח א פרק כה: "הוא היה אומר רד ממקומך שתים ושלוש מעלות ושב. טוב שיאמרו לך עלה משיאמרו לך רד שנאמר כי טוב אמר לך עלה הנה מהשפילך לפני נדיב אשר ראו עיניך (משלי כ"ה ז)". וכן הוא בויקרא רבה א ה: "רחק ממקומך ב' ושלושה מושבות ושב עד שיאמרו לך עלה ואל תעלה שיאמרו לך רד. מוטב שיאמרו לך עלה ולא יאמרו לך רד וכן הלל אומר השפילתי היא הגבהתי הגבהתי היא השפילתי". וזה נושא בפני עצמו שבקצתו כבר נגענו בדברינו [דעה קניית מה חסרת - דעה חסרת מה קניית](#) בפרשת ויקרא.

כלפי שאמר לו בשעת הכעס (שמות לב ז) לך רד, אמר לו בשעת רצון לך עלה.¹⁷

שפת אמת שמות פרשת תשא

במדרש על פסוק לך רד. מלאכי אלקים עולים ויורדים בו כו' ע"ש. הענין הוא כי גם הירידה הוא לימוד מדריגה של הצדיקים שע"י שבירידת ישראל מורידין עצמם עמהם עי"ז מעלין אח"כ הכל. הרי הוא אומר ואעשה אותך לגוי גדול. ומיאן מרע"ה בזה. ולכך שיבר הלוחות כמו שאמר במדרש אגדה, שע"י שלא רצה להפריש עצמו מכלל ישראל ומסר חלקו לצבור לכן היו אותיות פורחות כי בכלל היה החטא ע"ש. וזה למד משה רבנו עליו השלום ממאמר לך רד הנ"ל וזכה וזיכה את הרבים והעלה כולם כמו שאמר אחרי זה לך עלה כו' אתה והעם כו'.¹⁸

שבת שלום מחלקי המים

מים אחרונים: בשלשה דברים נתן נפשו משה עליהם ונקראו על שמו. נתן נפשו על התורה ונקראת על שמו שנאמר: זכרו תורת משה עבדי (מלאכי ג כב) ... נתן נפשו על ישראל ונקראו על שמו, שנאמר: לך רד כי שחת עמך ... והיכן מצינו במשה שנתן נפשו עליהם? שנאמר: ויהי בימים ההם ויגדל משה ויצא אל אחיו וירא בסבלותם. (מכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מסכתא דשירה פרשה א). ראה דברינו [ויצא אל אחיו וירא בסבלותם](#) בפרשת שמות.

¹⁷ ובמדרש אגדה (בובר) שמות לג א: "וידבר ה' אל משה לך עלה מזה. בלשון שאמר לו בלשון ירידה לך רד (שמות לב ז), רצה לומר מגדולתך, כשנתרצה לישראל אמר לו לך עלה. אמר לו: ריבוננו של עולם, אם אין פניך הולכים הניחנו במקומנו. אמר לו הקב"ה: פני ילכו, המתן עד שיעברו פנים של זעם". "לך עלה" הוא פיוס וריצוי על "לך רד", אבל אין למהר ולדחוק, צריך לחכות עד שישכך הכעס ויועם הזעם. וראה עוד פסיקתא זוטרתיא (לקח טוב) שמות לג יב, שמשה הוא שמגלה סימני שאלה וספקנות כלפי "לך עלה מזה": "ראה אתה אומר אלי. אמר לפניו רבוננו של עולם ראה עלבון יצירך, שהרי על כרחו הוא נולד, ועל כרחו הוא חי, ועל כרחו הוא מת, והעלמת העולם נתון בלבנו, ואתה אומר אלי, העל את העם הזה, שנאמר וידבר ה' אל משה לך עלה מזה אתה והעם (פסוק א)".

¹⁸ שבירת הלוחות הייתה בגלל סירובו של משה להצעת הקב"ה: "הרף ממני ואשמידם ואעשה אותך לגוי גדול". לא רק טענה כמו שהגמרא בברכות לב ע"א שמה בפי משה: "כיסא של שלוש רגלים לא יכול לעמוד לפניך" (ראה דברינו [בין משה לאבות](#) בפרשת וארא), אלא שבירת כל הכלים! ירידה טוטלית שממנה אפשר רק לעלות ולהעלות. זה כוחו של הצדיק שלא מוכן בשום פנים ואופן "להפריש עצמו מכלל ישראל". כשהם עולים הוא עולה איתם, וכשהם יורדים הוא יורד איתם עד הדיוטא התחתונה.